

Prof. dr. sc. Slaven Letica,
neovisni zastupnik,
Hrvatski sabor

Zagreb, 28. listopada 2005. godine

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Na temelju članka 122., 128. i 177. Poslovnika Hrvatskoga sabora podnosim:

**PRIJEDLOG ZAKLJUČKA HRVATSKOG SABORA O SMJERNICAMA
VLADI REPUBLIKE HRVATSKE ZA PREGOVORE I SKLAPANJE
MEĐUNARODNIH SPORAZUMA TEMELJENIH NA ODREDBAMA ZAKONA
O NAKNADI ZA IMOVINU ODUZETU ZA VRIJEME JUGOSLAVENSKE
KOMUNISTIČKE VLADAVINE**

Na sjednicama Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela sudjelovat će predlagač.

Prof. dr. sc. Slaven Letica

**PRIJEDLOG ZAKLJUČKA HRVATSKOG SABORA O SMJERNICAMA
VLADI REPUBLIKE HRVATSKE ZA PREGOVORE I SKLAPANJE
MEĐUNARODNIH SPORAZUMA TEMELJENIH NA ODREDBAMA ZAKONA
O NAKNADI ZA IMOVINU ODUZETU ZA VRIJEME JUGOSLAVENSKE
KOMUNISTIČKE VLADAVINE**

Hrvatski sabor na svojoj sjednici, održanoj 2005. godine, nakon provedene rasprave, donosi slijedeće:

ZAKLJUČKE:

- 1. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da u roku od 60 dana zastupnike Hrvatskog sabora iscrpno izvijesti o svim dosadašnjim inicijativama, javno iznesenim ili diplomatskim sredstvima i kanalima izraženim zahtjevima stranih državnika, državnih dužnosnika, vlada, država i nevladinih udruga za povratkom (restitucijom) ili obeštećenjem imovine oduzete državljanima stranih država u procesima progona, represije te konfiskacije ili nacionalizacije od 1940. do 1956. godine.**

- 2. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da zastupnicima Hrvatskog sabora u roku od 60 dana predoči cjelovitu strategiju zakonodavnoga, međunarodno-pravnog, građansko-pravnog i diplomatskog rješavanja ili nošenja s zahtjeva iz točke 1., kao i punu informaciju o financijskim i proračunskim implikacijama zahtjeva iz točke 1.**

- 3. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da bez odlaganja, a najkraće u roku od 30 dana, deponira, na poseban račun neke od talijanskih banaka iznos od 35 milijuna dolara koji su Zakonom o proračunu za 2005. godinu predviđeni za ispunjavanje obveza koje su na našu zemlju prenesene po osnovi Mirovnog ugovora SFRJ i Republike Italije (iz 1947. godine) te osimskim (iz 1975. i 1977. godine) i rimskim**

sporazumom. Vlada RH treba, na adekvatan način, obavijestiti Republiku Italiju, o deponiranju 35 milijuna dolara.

4. Vlada Republike Hrvatske ne smije parafirati ili potpisati bilo koji novi međudržavni sporazum o restituciji ili obeštećenju u skladu s postojećim Zakonom (članak 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, od 4. 7. 2002.) bez prethodnog obavješćivanja, rasprave i odluke Hrvatskoga sabora o prikladnom pregovaračkom okviru.

OBRAZLOŽENJE:

Početak pregovora Republike Hrvatske s Europskom unijom o punopravnom članstvu donio je našoj zemlji i narodu novi val nacionalnog optimizma, ali i vrlo ozbiljne i prilično (ne)očekivane probleme suočenja i nošenja s negativnim i kontroverznim nasljeđem Drugog svjetskog rata, poratnih komunističkih projekta nacionalizacije i konfiskacije imovine, ali i moguće kriminalizacije "Bljeska" i "Oluje" kao zločinačkih pothvata etničkoga čišćenja - koje bi moglo rezultirati novim valom odštetnih zahtjeva svih žrtava i "žrtava" tih slavnih i za našu slobodu i državnost ključnih oslobodilačkih akcija .

Početak su pregovora Hrvatske i EU iskoristile vlade (zasad) Austrije, Italije i Sjedinjenih američkih država za ponovno otvaranje pitanja obeštećenja (restitucijom ili naknadom štete) građana tih zemalja koji su u tragičnim ratnim i poratnim prilikama napustili Hrvatsku (bivšu Jugoslaviju), ostavivši u njoj vlastitu imovinu koja je postala predmet komunističke konfiskacije ili nacionalizacije u dugom razdoblju 1945-1956.

Prema napisima hrvatskih i stranih medija može se zaključiti da zahtjeve za restitucijom ili odštetom za svoje građane izbjegle ili protjerane iz bivše Jugoslavije (!), od Republike Hrvatske zasad traže:

- 1. Sjedinjene američke države:** Posebni veleposlanik pri State Departmentu za pitanja holokausta Edward B. O'Donnell zatražio je od Hrvatske da do kraja godine sklopi poseban međudržavni sporazum o povratku oduzete imovine svim američkim građanima židovskog podrijetla i to u razdoblju NDH i nakon 1945. godine.

- 2. Republika Austrija:** Javna je tajna da je sadašnja vlada već donijela odluku o povratku imovine austrijskim građanima protjeranim ili izbjeglim nakon 1945. godine i da će ta odluka postati predmet budućega međudržavnoga sporazuma.

- 3. Republika Italija:** najviši predstavnici talijanske vlasti u izravnim diplomatskim kontaktima s dr. Ivom Sanaderom i Stjepanom Mesićem, ali i u javnim izjavama, već godinama inzistiraju na restituciji i obeštećenju optanata (Talijana i Hrvata) koji su - po vlastitom izboru ili pod pritiskom - napustili Hrvatsku od 1945. do 1956. godine. Najnovije izjave talijanskog vicepremijera i ministra vanjskih poslova Gianfranca Finija kako "Hrvatska neće u EU prije nego obešteti Talijane izbjegle iz Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata" i da njegova vlada "neće sa Zagrebom ponoviti pogrešku kakvu je Rim napravio prigodom ulaska Slovenije u EU" ne mogu se shvatiti - kao što tumači pojedini visoki dužnosnici (ministrica Kolinda Grabar-Kitarović i državni tajnik Hido Bišćević,) - kao bezazlene izjave izrečene u jeku predizborne kampanje, već kao otvorene prijetnje i ucjene koje zaslužuju najveću pažnju i prikladni diplomatski odgovor.

Navedeni restitucijski i odštetni zahtjevi i prijetnje tek su prvi u nizu mogućih i vjerojatnih zahtjeva i prijetnji drugih država (primjerice: Njemačke, Izraela, Mađarske, Češke, Slovačke i dr.) te zbog toga od hrvatske vlade i Sabora traže najviši stupanj analitičke, istraživačke i državničke pažnje, znanja i mudrosti, jer je očito da **Republika Hrvatska nema cjelovitu i**

smislenu strategiju nošenja s zahtjevima za revizijom međunarodnih ugovora i sporazuma bivše države, koje je naša zemlja slijednica, pa i država kojih nije slijednica (NDH) o naknadi za oduzetu imovinu..

Poseban je problem postojeća **krnja i pristrana** (sa stajališta pravednosti i poštivanja ustavne odredbe o nepovredivosti privatnoga vlasništva) zakonska regulativa o naknadi oduzete imovine jer ona regulira pravo na povrat ili naknadu imovine oduzete nakon Drugog svjetskog rata (zakonodavac je 1999. godine izabrao potpuno pogrešan pojam "za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine" koji nepotrebno nije čine činjenicu da se je radilo i o "hrvatskoj komunističkoj vladavini").

Zanimljivo je da koalicijska vlast (Vlada i saborska većina) iz razdoblja 2000-2004. godine nije promijenila ni naziv niti bit Zakona koji uopće nije doveo u pitanje legitimitet i legalitet otimanja i nasilnih promjena vlasništva nakon prvog svjetskoga rata i u razdoblju Drugog svjetska rata (1941-1945).

Posljedica takve zakonodavne filozofije i prakse jesu nedopustive pravne praznine koje su danas razlog za navedene i mnoge druge pritiske na našu Vladu i zemlju, usmjerene ka **reviziji već konzumiranih međunarodnih sporazuma.**

Problemi postojeće pravne regulative i diplomatske prakse mogu se u najkraćim crtama ovako skicirati:

Prvo: Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke imovine (iz 1999. godine) problem povrata ili naknade imovine ograničio je na razdoblje nakon Drugog svjetskoga rata, a **nije uopće dotaknuo i regulirao problematiku nasilnog oduzimanja privatne imovine nakon Prvog svjetskoga rata i tijekom Drugoga svjetskoga rata.** Navedeno zakonodavno rješenje iz 1999. godine bilo je izraz većinskog (HDZ-ova) uvjerenja da je potrebno obešteti oštećenike samo jednog totalitarnoga

i represivnoga težima (komunističkoga), a ne i one ranijih: ustaškoga i jugo-monarhističkoga.

Drugo: Našavši se pod snažnim pritiskom međunarodne zajednice (nakon 2000. godine) tadašnja je koalicijska vlast pripremila i 2002. godine usvojila novelu Zakona iz 1999. godine koja se u bitnom svodi na ove promjene:

a) ukinula je odredbu koja je pravo na naknadu priznavala samo prijašnjim vlasnicima i zakonitim nasljednicima prvog nasljednog reda pod uvjetom da su na dan donošenja zakona (9.9.1999.) imali **hrvatsko državljanstvo**.

b) dopustila je dakle da i strani državljani i građani koji su naknadno stekli hrvatsko državljanstvo u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu novele Zakona (od 8.7.2002.) mogu **podnijeti zahtjeve i steći pravo na povrat i/ili naknadu imovine**.

c) novela zakona iz 1999. godine "iznimno" dopušta i mogućnost da pravo na naknadu za oduzetu imovinu ostvare i prijašnji vlasnici koji su već jednom obeštećeni na temelju važećih međunarodnih sporazuma.

Podsjećam: članak 2. Izmjena i dopuna propisuje iz 2002. godine glasi:

" **Prijašnji vlasnik nema pravo** na naknadu za oduzetu imovinu u slučaju kada je pitanje riješeno **međudržavnim sporazumima**.

Iznimno od odredbe stavka 1. ovog članka, prava propisana ovim Zakonom **moгу steći i strane fizičke i pravne osobe ako se to utvrdi međudržavnim sporazumima.**"

Navedena je "iznimka" zapravo potencijalno Pandorina kutija, jer na nju aludiraju gotovo svi pritisci i zahtjevi pojedinaca, skupina i vlada iz Italije, SAD-a, Austrije, Izraela, Njemačke i drugih zemalja koji se nadaju da će - koristeći ranjivost naše zemlje u procesu pregovaranja na putu u EU, posebice poznata **suspenzivna veta** - za svoje građane izboriti pravo na

"**drugo obeštećenje**" ili na naknadno korištenje prava koja nisu iskoristili u propisanih šest mjeseci 1999. ili 2002. godine.

Sve u svemu, dok naša **vlada i cjelokupna vlast nemaju cjelovitu strategiju obrane nacionalnih, proračunskih i građanskih interesa vlastitih državljana** (slučajevi okupacije Šarengradske i Svete gere, parafirani sporazum o Savudrijskoj vali i "briga" za opljačkane štediške Ljubljanske banke - da spomenem tek neke primjere - to uvjerljivo pokazuju), **vlade i vlasti drugih zemlja tu strategiju imaju i ostvaruju!**

Navedenu konstataciju ilustrirati ću s dva primjera: zalaganju talijanske vlade za optante i "njihovu" imovinu te zalaganje vlade SAD za imovinu njenih građana.

Prilog I. Slučaj optantske imovine i revizionistički imovinsko-pravni pritisci na Hrvatsku

Književnik i nobelovac Albert Camus na jednom je mjestu (mislim u "Strancu") napisao da "**krivo imenovanje stvari povećava nesreću svijeta**".

Hrvatske nevolje i nerazumijevanje fenomena "novog talijanskog revizionizma" (nazvat ću to tako, da ne bih koristio "trivijalni" pojam iredentizma ili čak neofašizma) počivaju na "krivom imenovanju stvari". Naime, u hrvatskoj se javnosti (mediji) i politici, pa i u Hrvatskom saboru, umjesto pravno jedino ispravnog pojma (kad su u pitanju povijesna istina i hrvatski nacionalni interesi) **optanti**, sve češće koristi pojam **esuli**. Dominaciju drugog pojma lako je i empirijski dokazati jer na internetu (pretraživanje yahoo) pod pojmom "**esuli**" **ima čak 263.000 stranica**, dok ih je pod pojmom "**optanti**" **svega 579**.

Za hrvatski politički i diplomatski govor pojam "esuli" trebao bi biti **politički nekorektan**¹, jer on u jezičnom i suštinskom smislu označava: **prognanika**,

¹ Više o tome u članku Ivana Zupnca "Esuli ili optanti?", Geografija (http://www.geografija.hr/novosti.asp?id_novosti=286)

izgnanika, izbjeglicu. Nesumnjivo je i psihološki potpuno logično da sebe takvim vide oni Talijani i ne-Talijani (u najvećem broju etnički Hrvati) koji su napustili Hrvatsku (Istru, Dalmaciju) od 1943. do 1956. Logično je da oni sebe smatraju i nazivaju "prognanicima", esulima!

Kad su brojevi u pitanju, dobru analitičku rekapitulaciju ponudio je Ivan Zupanc:

"Proces tzv. egzodusa započeo je još u vrijeme rata, dva mjeseca prije kapitulacije Italije, odmah nakon pada Mussolinija. Što se tiče broja iseljenih iz područja koja su pripala Hrvatskoj i Sloveniji postoje velike razlike. P. F. Rocchi u knjizi »L'esodo dei 350 mila Giuliani, Fiumani e Dalmati« navodi brojku od 350.000 iseljenih. Luigi Papo de Montona u svojoj knjizi »Albo d'oro: La Venezia Giulia e la Dalmazia nell'ultimo conflitto mondiale« u izdanju »Unione degli Istriani« iz Trsta navodi 410.000 iseljenih, poginulih, deportiranih i nestalih. Prema jednoj drugoj knjizi »Storia di un esodo: Istria 1945-1956« grupe talijanskih autora iz 1980. godine Istru je napustilo preko 200.000 žitelja. Vladimir Žerjavić je na temelju podataka iz arhiva MUP-a, u kojem su pohranjeni zahtjevi za optiranjem u korist Italije, utvrdio da je broj optanata iz Hrvatske 96.858 (90.278 1948. i 6.580 1951.). Prema istom izvoru broj otpuštenih iz državljanstva i iseljenih u Italiju do 1974. (ustav iz te godine dopustio je da imovina iseljenih ostane u njihovu vlasništvu) iznosi 5.236. Ovom broju od 102.000 Žerjavić dodaje 34.000 osoba do 18 godina, 20.000 iz Zone B STT-a, te oko 30.000 ilegalno iseljenih. Dakle ukupno iseljenih 186.000. Iz slovenskog dijela optiralo je 21.332 stanovnika. Znači kao i u navedenom talijanskom izvoru iz 1980., broj iseljenih je preko 200.000. Vjerojatno ne više od 230.000. Valja istaknuti da nisu iseljivali samo Talijani, kako se često navodi, već i velik broj Hrvata i Slovenaca od kojih je dio nastavio put u Australiju, Južnu Ameriku, SAD i Kanadu."

Za Republiku Hrvatsku (kao pravnu slijednicu bivše Jugoslavije), stanovnici koji su je napustili u pravnom su i suštinskom smislu "**OPTANTI**" (od latinskog "optāre", željeti, birati), koji su - birajući između odlaska i ostanka te između talijanskoga i hrvatskoga (i jugoslavenskog) državljanstva - izabrali prvo!

Ivan Zupanc o optantima kaže ovo:

"U Istri, prve opcije bile su regulirane mirovnim ugovorom s Italijom (stupio na snagu 15.9.1947). Prema člancima 19. i 20. tog ugovora i sporazuma o opciji iz iste godine (*Pravilnik o opciji osoba s područja pripojenog Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji po Ugovoru o miru s Italijom*, Službeni list FNRJ br. 109/1947) optanti su morali ispunjavati slijedeće uvjete:

a) prebivalište na pripojenom području 10.6.1940. (datum ulaska Italije u rat);

b) talijansko državljanstvo na dan 15.9.1947. (datum stupnja na snagu Mirovnog ugovora);

c) talijanski kao govorni jezik.

Drugi sporazum o opcijama potpisan je 1951. (Sl. list FNRJ br. 1/1951. i br. 12/1951). Rok za podnošenje molbi istjecao je 15.4.1951., a tim je sporazumom omogućeno i osobama kojima je zahtijev prije odbijen da podnesu molbu za reviziju. Iz dijela pod Zonom B STT-a iseljavanje je legalizirano *Memorandumom o suglasnosti* (točka 8.) potpisanim 5.10.1954 (Sl. list-MUIDS br. 6/1954). I konačno treći sporazum o opcijama potpisan je 1965. godine (*Uredba o ratifikaciji sporazuma između Jugoslavije i Italije o regulisanju nerešenih slučajeva opcija za italijansko državljanstvo*, Sl. list –MUIDS br. 8/1965). Iako manje korištena, mogućnost iseljavanja putem otpusta iz jugoslavenskog državljanstva omogućena je zakonom o jugoslavenskom državljanstvu (Sl. list SFRJ br. 38/1964) i Osimskim sporazumom koji je stupio na snagu 11.3.1977. (Sl. list-MU br. 1/1977). Iz ovog proizlazi da i s pravnog aspekta postoji bitna razlika između izbjeglica ili tzv. esula i optanata. Dakle, **izabirući pravo na opciju ti su ljudi postali optanti te su na temelju svoje izjave zadržali talijansko državljanstvo, sva građanska prava uključujući i odštetu za imovinu koja je ostala s druge strane granice.** Esuli tj. izbjeglice ta prava nisu imali."

Što se imovinsko-pravnih odnosa tiče, oni su, kako pravilno zaključuje Ivan Zupanc, također jasno definirani:

"Jugoslavije je imala pravo raspolaganja imovinom optanata do visine njezinih reparacijskih zahtjeva prema Italiji, a Italija je obvezna za tu imovinu namiriti svoje građane. Bivša SFRJ se osimskim (1975. odnosno 1977.) i rimskim sporazumom (1983.) obvezala da će Italiji isplatiti 110 miliona američkih dolara u 13 godišnjih jednakih rata po 8.461.538 dolara za imovinu koja je ostala na području bivše Zone B STT-a (Bujština i Koparština). Istim je sporazumom u vlasništvu talijanskih državljana ostavljeno 179 dobara. Dvije su rate plaćene u iznosu 17 mil. dolara 1990. i 1991. godine. Ostatak duga su Slovenija i Hrvatska podijelile u omjeru 62:38 posto. Slovenija je svoj dio uplatila na račun Dresdner Banke u Luksemburgu jer Rim nije htio isporučiti broj računa. Italija ne želi preuzeti novac jer smatra da dug treba riješiti u cjelini. U vezi te odštete za optantsku imovinu su iz Rima poručili Zagrebu da bi bilo najbolje kada bi dug vratili u naravi što bi predstavljalo odstupanje od međunarodnih sporazuma. Dug koji Hrvatska treba platiti Italiji iznosi 35 milijuna dolara. Drugi je problem sudbina imovine 5.236 osoba koje su otpuštene iz državljanstva, a njihova imovina nacionalizirana. Od tih 5.236 osoba njih oko 3.000 imalo je imovinu, a očekuje se da bi se moglo uputiti nekoliko stotina zahtjeva za povratom imovine. Hrvatska će morati obešteti ili izvršiti povrat imovine tim ljudima, ali oni nisu optanti. Optanti će naknadu za povrat imovine morati potražiti, ne u Zagrebu ili Ljubljani, već isključivo u Rimu."

Usvajanje amandmana HSP-a na proračun za ovu godinu bila je nužna i ključna odluka Hrvatskoga sabora, ali je hrvatska Vlada već do sada trebala

postupiti onako kako je to učinila slovenska vlada. Zbog tog je razloga i predložen **Zaključak 3**.

Nužnost donošenja predloženih zaključaka proizlazi iz činjenice što su u nama **susjednoj i prijateljskoj zemlji, Republici Italiji** (uz to i zemlji koja je bila i koja će biti jedan od naših najvažnijih poslovnih partnera), dobro organizirane i poslovno uspješne optantska zajednice i organizacije odavno nametnule političku volju koja smjera **ne samo poništenju navedenih međunarodnih sporazuma već i općem povijesnom revizionizmu**.

Optantske su zajednice svoje programe nametnule talijanskoj političkoj eliti koja je već proglasila 10. veljače Danom siječanja na žrtve fojbi i na istarske, riječke i dalmatinske "esule". Zanimljivo je da je kao simbolički dan optanskog stradanja izabran datum potpisivanja Ugovora o miru između Italije i Jugoslavije kojeg, očito je, današnja talijanska politička elita smatra nepravednim i želi revidirati.

U skiciranom kontekstu svakako treba promatrati i politički analizirati sve ideje i zahtjeve, pa i bilateralne pregovore, o navodnom "simboličnom vraćanju" optantske imovine. Talijanske ucjene uoči prošlogodišnje ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i nedavne prijetnje Gianfranca Finija kako Hrvatska neće proći tako lako kao Slovenija i da ćemo morati obešteti "esule" izražavaju kontinuitet vrlo pomno razrađene dugoročne povijesno-revizionističke i gospodarski opasne strategije ponovne "invazije na Istru i Dalmaciju".

. Prilog II. Američki pristup borbi za imovinske interese vlastitih građana

Ni izjava i zahtjevi posebnog veleposlanika pri američkome State Departmentu za pitanja holokausta Edwarda B. O'Donnella - koji je od Hrvatske zatražio da do kraja godine sklopi poseban međudržavni sporazum

o povratku oduzete imovine svim američkim građanima židovskog podrijetla u razdoblju NDH i nakon 1945. godine - nije rezultat diplomatske improvizacije, već je posljedica davno razrađene strategije stavljanja na dnevni red tematike restitucije u svim bivšim komunističkim zemljama.

S tim u vezi svakako treba podsjetiti da američki Kongres sredinom listopada 1998. godine usvojio opću rezoluciju (predlagač rezolucije bio je republikanski kongresmen Christopher Smith) kojom je pozivao sve bivše komunističke zemlje da riješe probleme koji su posljedica nezakonitih konfiskacija imovine tijekom drugog svjetskog rata, odnosno nacionalizacije, koju su nakon rata proveli komunistički režimi. U rezoluciji se poimence spominje i Republika Hrvatska, čiji je zakon povratu imovine (u to doba još uvijek nije bio usvojen) ocijenjen kao diskrimirajući jer je predviđao povrat ili obeštećenje samo za hrvatske državljane.

U intervjuu koji je 20.10. 1998. dala Glasu Amerike pravna savjetnica kongresmena Smitha **Maureen Walsh** ovako je objasnila razloge zbog kojih će se američka vlada zalagati za, nazovimo je tako, drugu naknadu oštećenicima, koja je, kako smo pokazali, predviđena, doduše kao "iznimka" u noveli Zakona iz 2002. godine!

Maureen Walsh je rekla:

"Nazvao nas je čovjek koji živi u Sjedinjenim Državama. Njegovoj je obitelji za drugog svjetskog rata oduzeta obiteljska kuća. Radi se o židovskoj obitelji. Znajući kakvi su zakoni, on je aplicirao za hrvatsko državljanstvo. Čak je bilo i zakazano sudsko ročište na kojem se trebalo ustanoviti ima li ta osoba pravo na povrat te kuće. Međutim, ročište je bilo otkazivano - tako da je to odugovlačenje trajalo više od pet godina. U međuvremenu, kuća je prodana ljudima koji su živjeli u njoj. Bivšem vlasniku nije ponuđena nikakva odšteta."

Poopćavajući problem "druge restitucije/obeštećenja", američka je pravica dovela u pitanje cijeli sustav naknada za oduzetu imovinu:

"Ponuđena naknada za oduzetu imovinu osnivala se na tržišnoj vrijednosti iz recimo 1950. godine. Uz to, vlasti su tvrdile da tu naknadu mogu isplatiti jedino u slijedećih dvadeset godina. Osim toga, ljudi koji su nas kontaktirali tvrde da

vlasti prodaju tu konfisciranu i nacionaliziranu imovinu po daleko višim cijenama, tako da država zarađuje ogroman profit. Zbog toga žrtve nacizma ili komunizma smatraju da se njihova prava opet krše - više od pedeset godina nakon rata."

Navedeni stavovi izražavaju opća stajališta američke zakonodavne vlasti koja inzistiranje na "drugoj restituciji" ne smatra vidom pritiska na nove demokratske države.

Ili kako je kazala američka pravница:

"Ne radi se o pritisku na neku određenu zemlju. Radi se o pozivu na ispravljanje nekih nepravdi iz prošlosti. Strane države na taj način imaju priliku doznati da je američkom Kongresu ovo pitanje vrlo važno. Radi se o **problematici s kojom ce se Kongres sve češće baviti.**"

ZAKLJUČAK

Legitimno je pravo američkog Kongresa da brine o svojim građanima (štoviše: o svakom, pa i jednom jedinom građaninu), a legitimno je (da li i moralno?) i pravo talijanskoga parlamenta da **nadnevak mirovnog sporazuma proglašava memorijalnim danom stradanja optanata.**

Ono što Hrvatski sabor mora i može naučiti iz tih primjera jest saznanje da je krajnji čas da se i mi počnemo dugoročno baviti strategijom zaštite svakog pojedinog i svih građanskih interesa, a time i zaštitom općeg, nacionalnog interesa.

Prigodničarski bilateralni ad-hock pregovori i nagodbe iza zatvorenih vrata naših pregovarača koji pregovaraju s ozbiljnim državama mogu završiti samo u nevolji.

Jer treba imati na umu da se radi o imovini preko 400.000 ljudi koji su od 1918. do 1956. na ovaj ili onaj način izgubili svoju imovinu.

Tržišna je vrijednost te imovine danas zasigurno veća od 5.000.000.000 eura.